

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

УПРАВЛІННЯ СУЧАСНОЮ ШКОЛОЮ. ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 014.04 «Середня освіта (Математика)»
(освітньо-професійна програма «Математика та інформатика»)

Електронне видання

Харків – 2023

Рецензенти:

О. Є. Сичова – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту навчально-наукового інституту економіки, менеджменту і міжнародного бізнесу Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»;

Г. В. Чернова – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри вищої математики та інформатики факультету математики і інформатики Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 2 від 15 листопада 2023 року)*

У 67

Управління сучасною школою. Педагогічний менеджмент : методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014.04 «Середня освіта (Математика)» (освітньо-професійна програма «Математика та інформатика») / уклад. О. О. Аршава. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. – (PDF 28 с.)

Методичні рекомендації містять тематичний план навчальної дисципліни «Управління сучасною школою. Педагогічний менеджмент», плани практичних занять, завдання для самостійної роботи та питання для самоконтролю, навчальні матеріали для підготовки до поточного й підсумкового контролю та рекомендовану літературу.

Навчальне видання призначається для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, що навчаються за спеціальністю 014.04 «Середня освіта (Математика)» (освітньо-професійна програма «Математика та інформатика»).

УДК 37.01+37.07+37.09+37.014.5

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2023
© Аршава О. О., уклад., 2023

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

АРШАВА Олена Олександрівна

**УПРАВЛІННЯ СУЧАСНОЮ ШКОЛОЮ.
ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ**

Методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 014.04 «Середня освіта (Математика)»
(освітньо-професійна програма «Математика та інформатика»)

Коректор *О. В. Анцибора*
Комп'ютерне верстання *О. С. Чистякова*

Підписано до видання 15.11.2023. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк 1,71. Обсяг 0,56 Мб. Зам. № 191/23.

Видавець і виготовлювач
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК №3367 від 13.01.09

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна

ЗМІСТ

Передмова	4
1. Тематичний план навчальної дисципліни	7
2. Плани практичних занять.....	8
3. Завдання для самостійної роботи та питання для самоконтролю	13
4. Підготовка до поточного контролю.....	20
5. Підготовка до підсумкового контролю	23
6. Рекомендована література.....	27

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Управління сучасною школою. Педагогічний менеджмент» відноситься до вибіркового компонента освітньо-професійної програми «Математика та інформатика» циклу професійної (фахової) підготовки.

Викладання навчальної дисципліни «Управління сучасною школою. Педагогічний менеджмент» має на меті:

1. ознайомити здобувачів вищої освіти з основами педагогічного менеджменту як сукупністю методів, форм, принципів управління сучасним закладом освіти;

2. навчити застосовувати метод SWOT-аналізу для стратегічного планування діяльності закладу загальної середньої освіти;

3. ознайомити з моделями управління закладами загальної середньої освіти в контексті впровадження реформи освітньої галузі Нової української школи (НУШ);

4. сформуванню у здобувачів навички керівника закладу загальної середньої освіти, спираючись на сучасні світові методики освіти, в тому числі STEAM - освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є моделі керівництва сучасним закладом освіти, питання оптимізації педагогічної діяльності, принципи та основні функції управління новою українською школою, методи управління освітнім процесом, що забезпечують підвищення його ефективності.

Основними завданнями вивчення дисципліни є вивчення основних моделей, принципів та прийомів ефективного керівництва закладом освіти, що використовуються під час вирішення керівником управлінських і педагогічних задач.

Навчальна дисципліна «Управління сучасною школою. Педагогічний менеджмент» забезпечує формування у здобувачів вищої освіти інтегральної, загальних та фахових компетентностей, таких, як:

здатність успішно розв'язувати навчально-педагогічні задачі та проблеми середньої освіти на рівнях базової середньої освіти та профільної середньої освіти на основі глибокого знання елементарної математики, основ вищої математики, інформаційних технологій та методики викладання математики, застосовуючи сучасні методи діагностування навчальних досягнень учнів, спираючись на знання про сучасну природничу картину світу та забезпечуючи охорону життя та здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочній діяльності;

здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, володіння культурою мислення;

здатність керуватись у своїй діяльності базовими культурними цінностями, сучасними принципами толерантності, діалогу та співробітництва;

здатність працювати з комп'ютером як засобом управління інформацією;

здатність приймати обґрунтовані рішення;

здатність розуміти сутність і значення інформації в розвитку сучасного суспільства, дотримуватись основних вимог інформаційної безпеки;

здатність застосовувати сучасні методики та технології, методи діагностування досягнень учнів для забезпечення якості освітнього процесу;

здатність здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору професії;

здатність організовувати співробітництво з учнями, підтримувати їх активність, ініціативність, самостійність та їх творчі здібності.

Відповідно до освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти в результаті опанування навчальної дисципліни «Управління сучасною школою. Педагогічний менеджмент» мають отримати наступні програмні результати навчання:

знати основні поняття й методи педагогіки, психології, вікової психології, виховної роботи і методики викладання математики, володіти знаннями з елементарної математики та інформатики, що дозволяють організовувати освітній процес та здійснювати контроль за навчанням та вихованням учнів закладів загальної середньої освіти;

уміти використовувати педагогічні методи, методики викладання, освітні технології на практиці, зокрема під час викладання у закладі загальної середньої освіти;

володіти професійними основами мовної комунікації з використанням формальної математичної мови, навичками організації учнів для оволодіння ними досвіду взаємодії при вирішенні пропонованих навчальних завдань, способами встановлення контактів і підтримки взаємодії з суб'єктами освітнього процесу, різними засобами комунікації в професійній педагогічній діяльності;

знати деякі факти з предметних областей, що відмінні від математики і описують різноманітні об'єкти природи, людського суспільства та культури;

уміти аналізувати інформацію з різних областей людського знання і предметних областей, у тому числі для успішного застосування математичних методів у цих областях;

володіти знаннями про наукову картину світу, її функціональні поняття та принципи, про естетичні цінності, історичність людського буття, різноманітність культур і цивілізацій, володіти правилами, прийомами та способами аналізу, синтезу, узагальнення та класифікації наукової інформації.

Основними формами навчальних занять, що передбачено навчальним планом, є лекції, практичні заняття та самостійна робота. Синтез теоретичних знань і практичної підготовки має забезпечити успішне засвоєння здобувачами навчального матеріалу, а самостійна робота дозволяє здобувачам вищої освіти організувати самоперевірку теоретичних знань і практичних навичок, здобутих на лекціях та практичних заняттях, підготуватися до написання контрольної роботи й складання підсумкового контролю.

Методичні рекомендації призначаються для здобувачів вищої освіти під час підготовки до практичних занять та організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Управління сучасною школою. Педагогічний менеджмент».

Навчальне видання містить тематичний план навчальної дисципліни, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи та питання для самоконтролю, навчальні матеріали для підготовки до поточного й підсумкового контролів та рекомендовану літературу.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Система управління сучасним закладом загальної середньої освіти: структура, зміст, принципи, методи та виклики

Тема 1. Система освіти в Україні.

Тема 2. Рівні управління освіти: українська модель та зарубіжний досвід.

Тема 3. Структура закладу загальної середньої освіти. Моделі побудови діяльності закладів.

Тема 4. Реалізація проєкту Нової української школи (НУШ) в контексті управління освітньою діяльністю закладу освіти.

Тема 5. Керівник закладу загальної середньої освіти. Професійний стандарт керівника.

Розділ 2. Педагогічний менеджмент

Тема 6. Поняття педагогічного менеджменту, його зміст, функції, методи та сучасні задачі й виклики.

Тема 7. Теоретичні та методологічні основи педагогічного менеджменту.

Тема 8. Стратегічне управління закладом загальної середньої освіти. SWOT-аналіз і PEST-аналіз закладу освіти.

Тема 9. Соціально-психологічні питання педагогічного менеджменту. Саморозвиток і самооцінка, академічна доброчесність керівника закладу освіти.

Тема 10. Інноваційне управління закладом загальної середньої освіти.

Тема 11. Принципи та інструменти оцінювання якості освіти. Ліцензування та акредитація закладу загальної середньої освіти.

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1

Тема: Система освіти в Україні.

Мета: ознайомити здобувачів із системою освіти України; правовим забезпеченням освітньої діяльності, її метою та основними функціями; вивчення основних складових повної загальної середньої освіти.

План:

1. Структура та зміст національної системи освіти. Освітнє законодавство України.

2. Принципи освітньої діяльності в Україні. Її мета та функції.

3. Повна загальна середня освіта: структура, мета, компетентності, рівні освіти.

Література: [5; 7; 8; 10].

Практичні заняття 2-3

Тема: Рівні управління освіти: українська модель та зарубіжний досвід.

Мета: ознайомити здобувачів із структурою та принципами управлінської діяльності в закладах повної загальної освіти України; вивчити європейський досвід організації системи освіти; виконати порівняльний аналіз системи освіти в Україні та країнах Європи.

План:

1. Структура та органи управління закладом повної загальної середньої освіти.

2. Принципи, на яких базується управління закладом повної загальної освіти.

3. Зарубіжний досвід деяких країн Європи організації системи освіти та її управління (на прикладі Фінляндії та Великої Британії).

Література: [3, с. 409-421; 5].

Практичне заняття 4

Тема: Структура закладу загальної середньої освіти. Моделі побудови діяльності закладів.

Мета: розширити знання зі структури закладу середньої освіти, що здобуті на попередніх заняттях; оволодіти навичками побудови схеми структури закладу освіти як формою візуалізації освітньої організації; сформулювати уявлення про типи структури організацій; залучити здобувачів до самостійного аналізу моделей організаційної структури закладу освіти.

План:

1. Організаційна структура закладу загальної середньої освіти: її складові та взаємодія між ними.

2. Моделі побудови діяльності закладів (на прикладах багатопрофільного ліцею та ліцею, в якому впроваджено STEM-освіту).

Література: [13].

Практичне заняття 5

Тема: Реалізація проєкту Нової української школи (НУШ) в контексті управління освітньою діяльністю закладу освіти.

Мета: оволодіти знаннями про зміст, мету та концепцію реформи середньої освіти Нової української школи (НУШ); з'ясувати взаємозв'язок між складовими формулами НУШ; розкрити значення та роль STEM-освіти в реалізації освітньої реформи; сформувати навички створення кейсів із питань управління закладів освіти.

План:

1. Нова українська школа: мета, загальна формула, етапи та інструменти впровадження реформи.

2. Роль STEM-методів у створенні нового освітнього середовища.

3. Компетентності Нової української школи як освітня траєкторія здобувача освіти.

4. Застосування кейсів в управлінні сучасним закладом середньої освіти.

Література: [4].

Практичне заняття 6

Тема: Керівник закладу загальної середньої освіти. Професійний стандарт керівника.

Мета: узагальнити знання сучасної нормативно-правової бази освітнього процесу з питань прав та обов'язків керівника закладу середньої освіти; наблизити здобувачів до самостійного вирішення проблемних ситуацій у професійній галузі; сприяти формуванню ідей у майбутніх освітян щодо саморозвитку й самореалізації.

План:

1. Керівник закладу загальної середньої освіти: загальна характеристика, права та обов'язки.

2. Професійний стандарт керівника: загальні положення документа; трудові функції, загальні та професійні компетентності керівника закладу загальної середньої освіти.

Література: [8; 11].

Практичне заняття 7

Тема: Поняття педагогічного менеджменту, його зміст, функції, методи та сучасні задачі й виклики.

Мета: поглибити знання з управлінської діяльності закладів середньої освіти; розкрити зміст терміна «педагогічний менеджмент» та дослідити його функціональну систему; навчити встановлювати зв'язки між основними термінами педагогічного менеджменту.

План:

1. Менеджмент як технологія управління організацією. Об'єкт та суб'єкт вивчення менеджменту.

2. Види та функції менеджменту.

3. Педагогічний менеджмент – наука та мистецтво управління закладом освіти.

4. Функції, принципи та методи педагогічного менеджменту.

Література: [3, с. 9-14; 8, с. 11-22, с.174-186].

Практичне заняття 8

Тема: Теоретичні та методологічні основи педагогічного менеджменту.

Мета: сприяти формуванню цілісної системи знань із теоретичних та методологічних основ педагогічного менеджменту; систематизувати знання та вміння з питань реалізації функцій планування, організації, мотивації й контролю в освітньому середовищі; відпрацювати навички складання документації керівника закладу загальної середньої освіти.

План:

1. Теоретичні засади педагогічного менеджменту.

2. Реалізація функцій менеджменту в управлінській діяльності керівників закладів загальної середньої освіти: планування, організація, мотивація й контроль.

3. Методологічні принципи освітнього менеджменту.

Література: [3, с. 170-185, с. 198-220; 12, с. 161-173].

Практичне заняття 9

Тема: Стратегічне управління закладом загальної середньої освіти. SWOT-аналіз і PEST-аналіз закладу освіти.

Мета: оволодіти навичками проведення SWOT-аналізу і PEST-аналізу; сформулювати чітке уявлення про послідовність дій під час складання Стратегії розвитку закладу загальної середньої освіти; залучити до самостійного вирішення кейсу стратегічного управління діяльністю закладу освіти.

План:

1. Стратегічне управління закладом загальної середньої освіти: основні поняття та принципи. Стратегія розвитку закладу освіти.

2. SWOT-аналіз як сучасний інструмент стратегічного управління закладом освіти.

3. Суть та роль PEST-аналізу в стратегічному плануванні діяльності освітньої організації.

Література: [2; 15].

Практичне заняття 10

Тема: Соціально-психологічні питання педагогічного менеджменту. Саморозвиток і самооцінка, академічна доброчесність керівника закладу освіти.

Мета: поглибити знання з соціально-психологічних аспектів освітнього менеджменту; систематизувати відомості про академічну доброчесність в освітньому процесі; закріпити навички методу SWOT-аналізу під час побудови моделі саморозвитку керівника закладу освіти.

План:

1. Соціальне управління: сутність категорії та її місце в управлінській діяльності керівника закладу освіти.

2. Психологічні аспекти менеджменту в освіті. Соціально-психологічний клімат у педагогічному колективі.

3. Академічна доброчесність як правова та етична норма освітнього середовища.

4. Самооцінка керівника закладу освіти: основні завдання, види та механізми формування.

5. Саморозвиток керівника закладу освіти як результат формування його фахових компетентностей.

Література: [3, с. 259-282; 7; 14].

Практичне заняття 11

Тема: Інноваційне управління закладом загальної середньої освіти.

Мета: залучити здобувачів до аналітичної діяльності з питань інноваційних технологій в освітньому середовищі; сформулювати уявлення про моделі управління інноваційними процесами в освіті; відпрацювати навички адміністрування під час проведення педагогічного експерименту в закладах загальної середньої освіти.

План:

1. Інновації в освітньому середовищі.

2. Інноваційний менеджмент в закладах освіти: сутність, основні поняття, зміст та функції.

3. Моделі управління інноваційними процесами в освіті.

4. Педагогічний експеримент як один із методів впровадження інновацій.

Література: [3, с. 291-299; 6; 9].

Практичне заняття 12

Тема: Принципи та інструменти оцінювання якості освіти. Ліцензування та акредитація закладу загальної середньої освіти.

Мета: відпрацювати прийоми проєктної діяльності в закладі освіти; сформулювати професійні вміння щодо збору інформації, аналізу та узагальнення результатів самооцінювання освітньої діяльності; набути навички з планування управлінської діяльності під час побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладах загальної середньої освіти.

План:

1. Якість освіти як інтегральна характеристика освітньої діяльності закладу освіти. Система забезпечення якості освіти в Україні.

2. Внутрішня система забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти: сутність, принципи розбудови та напрями.

3. Основні заходи забезпечення і підвищення якості освіти як складові системи зовнішнього забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти: зовнішнє незалежне оцінювання здобувачів та атестація й сертифікація педагогічних працівників.

4. Ліцензування освітньої діяльності та громадська акредитація закладу загальної середньої освіти. Інституційний аудит.

Література: [1; 3, с. 301 - 351; 7; 8].

3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

ТЕМА 1. Система освіти в Україні

Питання для самоконтролю

1. Що називають системою освіти? Опишіть структуру системи освіти в Україні.
2. Із яких нормативних документів складається освітнє законодавство країни? Надайте характеристику кожної складової нормативно-правової бази регулювання освітньої діяльності.
3. Які рівні освіти існують в Україні?
4. Дайте означення принципу освітньої діяльності. Наведіть приклади принципів, що визначені законом України «Про освіту», та поясніть їх практичну реалізацію.
5. Що є метою освіти? Які основні функції освіти? Надайте перелік функцій освіти та поясніть зміст кожної.
6. Схарактеризуйте структуру повної загальної середньої освіти (ПЗСО). Укажіть типи закладів ПЗСО та їх місії щодо забезпечення здобуття освіти. Наведіть приклади типів закладів ПЗСО, що функціонують у м. Харкові.
7. Наведіть компетентності, формування яких забезпечує реалізацію мети повної загальної середньої освіти.
8. Які рівні повної загальної середньої освіти наразі визначено українським освітнім законодавством?

Завдання для самостійної роботи. Скласти логіко-структурну схему системи освіти в Україні.

ТЕМА 2. Рівні управління освіти: українська модель та зарубіжний досвід

Питання для самоконтролю

1. Опишіть структуру та органи управління закладом загальної середньої освіти (далі – ЗСО).
2. Яка існує класифікація закладів ЗСО залежно від засновника?
3. Які положення та інформацію про заклад освіти має містити статут закладу?
4. Надайте характеристику повноважень та функцій педагогічної ради ЗСО.

5. Із якою метою створюється піклувальна рада ЗСО? Які завдання вона має виконувати?

6. На прикладі закладу повної середньої освіти (за вибором) схарактеризуйте структуру його управлінської діяльності.

7. Сформулюйте перелік основних принципів, на яких базується управлінська діяльність закладу ЗСО.

8. Надайте характеристику одного (за вибором) принципу управління та наведіть приклади його реалізації в конкретному закладі ЗСО.

9. Складіть загальну характеристику системи освіти у Великій Британії або Фінляндії. Наведіть спільні та відмінні складові в управлінні освітніми закладами цих країн та України.

Завдання для самостійної роботи

1. Скласти схему управлінської діяльності:

 комунального підприємства «Харківський університетський ліцей Харківської міської ради» (<http://www.lyceum.univer.kharkov.ua/index.php/ua/>);

 комунального підприємства «Харківський фізико-математичний науковий ліцей №27 Харківської міської ради» (<http://lyceum27.edu.kh.ua>).

2. Зробити порівняльний аналіз системи освіти в Україні та Фінляндії.

ТЕМА 3. Структура закладу загальної середньої освіти.

Моделі побудови діяльності закладів

Питання для самоконтролю

1. Що називають організаційною структурою закладу загальної середньої освіти? Які складові входять до неї?

2. Надайте характеристику кожній складовій структури закладу загальної середньої освіти. Наведіть приклад аналізу структури ліцею (за вибором).

3. Проаналізуйте кожний тип (лінійна, функціональна, проектна та матрична) структури закладу освіти як організації: характеристика типу структури, схема закладу, позитивні та негативні наслідки впровадження моделі організації.

Завдання для самостійної роботи

1. Виконати візуалізацію організаційної структури закладу загальної середньої освіти:

 приватної організації «Ліцей сучасної освіти» (<https://lyceum.dp.ua>).

2. Запропонувати модель ліцею з поглибленим вивченням ІТ технологій.

ТЕМА 4. Реалізація проєкту Нової української школи (НУШ) в контексті управління освітньою діяльністю закладу освіти

Питання для самоконтролю

1. Надайте характеристику реформі освітньої галузі «Нова українська школа». В чому полягає її головна мета та який інструментарій має бути задіяним задля її впровадження?
2. Подайте схему формули Нової української школи (НУШ). Опишіть зміст кожної складової цієї формули.
3. Схарактеризуйте роль та місце STEM-освіти в проведенні реформування середньої освіти.
4. Дайте означення компетентності здобувача середньої освіти. Сформулюйте основні компетентності Нової української школи.
5. Яким чином має бути реалізовано компетентнісний підхід у НУШ?
6. Що називають кейсом (в управлінні)? Які існують види кейсів та способи їх використання?
7. У яких випадках потрібно оформлювати кейси?
8. Опишіть алгоритм створення кейсу для управління закладу середньої освіти.

Завдання для самостійної роботи

Запропонувати рішення кейсу «Заступник директора з навчальної роботи ліцею, який здійснює навчання за стандартами Нової української школи».

ТЕМА 5. Керівник закладу загальної середньої освіти. Професійний стандарт керівника

Питання для самоконтролю

1. Яка особа може обіймати посаду керівника закладу загальної середньої освіти? За яких умов обіймання зазначеної посади неможливо?
2. Які права має керівник закладу загальної середньої освіти?
3. Сформулюйте обов'язки керівника закладу загальної середньої освіти.
4. Опишіть механізм обрання на посаду директора ліцею (комунального закладу загальної середньої освіти).
5. Надайте характеристику основних положень Професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти».
6. Які загальні та професійні компетентності керівника закладу освіти визначено Професійним стандартом «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти»?

7. Які види діяльності керівника віднесено до трудових функцій в стандарті?

Завдання для самостійної роботи

Скласти профілі директора наукового ліцею та класного керівника 10 класу з поглибленим вивченням математики.

ТЕМА 6. Поняття педагогічного менеджменту, його зміст, функції, методи та сучасні задачі й виклики

Питання для самоконтролю

1. Сформулюйте означення менеджменту як технології управління організацією. Наведіть інші тлумачення цього поняття.
2. Опишіть об'єкт та суб'єкт вивчення менеджменту.
3. Які існують основні види менеджменту? Надайте характеристику виробничого та інноваційного менеджменту.
4. Сформулюйте основні функції менеджменту та розкрийте зміст кожної функції.
5. Який зміст вкладається в поняття «педагогічний менеджмент»? Наведіть приклади підходів до визначення цього поняття.
6. Надайте класифікацію функцій педагогічного менеджменту.
7. Які принципи педагогічного менеджменту забезпечують процес управління закладу освіти?
8. Сформулюйте методи педагогічного менеджменту.

Завдання для самостійної роботи

Скласти тезаурус педагогічного менеджменту – сукупність термінів, що описують предметну область, із зазначенням зв'язків між указаними термінами.

ТЕМА 7. Теоретичні та методологічні основи педагогічного менеджменту

Питання для самоконтролю

1. Що називають законом? Які закони управління Вам відомі?
2. Сформулюйте загальні закономірності в управлінській діяльності.
3. Опишіть механізми реалізації основних функцій менеджменту в управлінні закладу освіти.
4. Зробіть порівняльний аналіз між методологією педагогічного менеджменту та організацією управлінської діяльності в освіті.

Завдання для самостійної роботи

Скласти річний план роботи ліцею з профільною (фізико-математичною) середньою освітою.

ТЕМА 8. Стратегічне управління закладом загальної середньої освіти. SWOT-аналіз і PEST-аналіз закладу освіти

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність категорії «стратегічне управління». Вкажіть напрями, через які здійснюється стратегічне управління закладом загальної середньої освіти.
2. Опишіть зміст та структуру Стратегії розвитку закладу освіти.
3. Опишіть методику проведення SWOT-аналізу для визначення траєкторії стратегічного управління освітнім закладом.
4. Наведіть приклади факторів, що входять до матриці SWOT-аналізу академічного ліцею.
5. У чому полягає суть та роль PEST-аналізу аспектів зовнішнього середовища, що впливають на діяльність закладу освіти?
6. Сформулюйте перелік факторів, які входять до матриці PEST-аналізу закладів загальної середньої освіти.

Завдання для самостійної роботи

1. Провести SWOT-аналіз і PEST-аналіз комунального підприємства «Харківський університетський ліцей Харківської міської ради».
2. Написати сценарій дискусійної панелі «Структура закладу загальної середньої освіти як об'єкт стратегічного планування».

ТЕМА 9. Соціально-психологічні питання педагогічного менеджменту. Саморозвиток і самооцінка, академічна доброчесність керівника закладу освіти

Питання для самоконтролю

1. Надайте характеристику соціального управління як галузі діяльності людини. Які існують методи морального впливу керівника на підлеглих?
2. У чому полягає психологічна специфіка управлінської діяльності?
3. Які існують рівні взаємодії діяльності людей в організації?
4. Що називають соціально-психологічним кліматом у педагогічному колективі? Опишіть його роль у життєдіяльності закладу освіти.
5. Розкрийте суть поняття «академічна доброчесність». Схарактеризуйте правові норми академічної доброчесності.
6. Сформулюйте основні задачі самооцінки керівника закладу освіти.
7. Опишіть методику визначення комплексного показника, на базі якого здійснюється оцінка ділових якостей особи, що претендує на керівну посаду.
8. Який процес пізнавальної діяльності людини називають самоосвітою? Надайте перелік ознак самоосвіти.

9. Опишіть напрями самоосвітньої діяльності керівника закладу загальної середньої освіти.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити методичні рекомендації до побудови моделі самоосвіти для директора наукового ліцею, що забезпечує здобуття третього (профільного) рівня повної загальної середньої освіти за математичним та фізичним профілями.

2. Взяти участь у тренінгах, що сприяють розвитку soft skills майбутніх керівників закладів освіти. Написати звіт про результати проходження тренінгів. Оцінити рівень власної цифрової компетенції та скласти план щодо підвищення її рівня.

ТЕМА 10. Інноваційне управління закладом загальної середньої освіти

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність поняття «інновація» в освіті. Які ознаки інновації відомі?

2. Схарактеризуйте нормативно-правову базу інноваційної діяльності в закладах освіти України.

3. Надайте класифікацію освітніх інновацій.

4. Сформулюйте критерії оцінювання результатів інновацій.

5. Розкрийте сутність поняття «інноваційний менеджмент». Яку особу називають інноватором?

6. Надайте перелік груп нововведень у закладах освіти.

7. Схарактеризуйте основні результати управлінського впливу на інноваційний процес у закладах загальної середньої освіти.

8. Опишіть існуючі моделі управління інноваційними процесами в освітньому середовищі.

9. Що називають педагогічним експериментом? Які завдання має вирішувати його проведення? За якою послідовністю відбувається таке дослідження?

10. Схарактеризуйте педагогічний експеримент відповідно до мети, умови та спрямування моделі впровадження інновацій.

Завдання для самостійної роботи

1. Скласти анотований список наукових праць із питань інноваційного менеджменту в системі освіти.

2. Підготувати презентацію педагогічного експерименту «Цифрова трансформація сучасного закладу загальної середньої освіти».

ТЕМА 11. Принципи та інструменти оцінювання якості освіти. Ліцензування та акредитація закладу загальної середньої освіти

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність поняття «якість освіти».
2. Надайте характеристику системи забезпечення якості освіти в Україні: мета функціонування та складові системи.
3. За якими принципами в закладах освіти має відбуватися розбудова внутрішньої системи забезпечення якості освіти? Розкрийте сутність кожного принципу.
4. Які заходи забезпечення і підвищення якості освіти системи зовнішнього забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти відомі?
5. Надайте характеристику інструменту оцінювання результатів навчання здобувачів – зовнішнє незалежне оцінювання: мета та форма проведення, організація заходу, фінансування.
6. Опишіть процедуру проходження атестації та сертифікації педагогічних працівників.
7. За якою процедурою здійснюється ліцензування освітньої діяльності закладом загальної середньої освіти?

Завдання для самостійної роботи

1. Розробити алгоритм побудови внутрішньої системи забезпечення якості в закладі повної загальної середньої освіти.
2. Скласти план управлінської діяльності під час проведення інституційного аудиту в науковому ліцеї.
3. Скласти чек-лист керівника під час проходження ліцензування освітньої діяльності закладу повної загальної середньої освіти.

4. ПІДГОТОВКА ДО ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

✚ Поточний контроль знань здобувачів із *розділу 1. Система управління сучасним закладом загальної середньої освіти: структура, зміст, принципи, методи та виклики* здійснюється за результатом написання есе на тему: «Директор сучасного наукового ліцею. Який він?».

Надаємо здобувачам деякі методичні рекомендації зі структури та змісту есе.

Есе – це невеликий за об’ємом твір, написаний у вільній формі, в якому автор висловлює та аргументує власну позицію або враження щодо конкретного питання.

Структура есе залежить від його форми. Отже, есе-оповідання розпочинається з зав’язки; есе-ілюстрація – з одного чи декількох тезисів; есе-причинний аналіз структурується у відповідності до законів логіки.

Пропонуємо наступний *план есе*.

I. Вступ.

Ця частина есе обсягом один-два абзаци містить інформацію про проблему, питання тощо, яким присвячено написання нарису.

II. Основна частина.

Можна запропонувати наступну структуру цього розділу есе.

Перша теза-аргументація, друга теза-аргументація, третя теза-аргументація й т.д., тобто фіксуємо думку чи позицію, а потім її доводимо.

Факти-висновки (структура, обернена до попередньої), тобто спочатку описуємо ситуацію або наводимо факти, після чого робимо висновок. Таким чином діємо декілька разів.

Теза й декілька аргументів або фактів. Під час такого підходу до структури основної частини есе одну думку чи позицію підтверджуємо кількома фактами.

Теза – це закінчена думка автора есе, якою він ділиться з читачем твору, а аргумент – це доведення тези, наприклад, випадок із життя, науковий факт, думка досвідченого відомого вченого тощо.

Важливою вимогою до основної частини твору є присутність логіки висловлень, що можна досягнути, проводячи аналіз та синтез та використовуючи методи індукції й дедукції.

III. Висновок.

У цій частині есе автор підбиває підсумки, робить висновки та спонукає читача до роздумів та формулювання власного ставлення до проблеми.

Оцінювання написання есе здійснюється за наступними критеріями.

У разі бездоганного виконання (тема розкрита в повному обсязі, здобувач володіє теоретичними навичками, наведено багато прикладів, автор демонструє ерудицію та обізнаність із зазначеної тематики) завдання оцінюється у 30 балів.

Якщо здобувач обґрунтовано висловив свої думки, але допустив незначні неточності, уникнув наведення конкретних прикладів, аргументів, фактів під час написання есе, то кількість балів зменшується на 5%-10% за кожну таку помилку.

У разі допущення здобувачем значної логічної або аналітичної помилки кількість балів зменшується на 45%-50%.

Якщо есе не відповідає жодному з критеріїв, перерахованих вище, завдання оцінюється в 0 балів.

 Оцінювання навчальних досягнень здобувачів із *розділу 2. Педагогічний менеджмент* здійснюється за результатом виконання контрольної роботи, що передбачена навчальним планом підготовки бакалаврів із галузі знань 01 – Освіта за спеціальністю (предметною спеціальністю) 014.04 Середня освіта (Математика) за освітньо-професійною програмою Математика та інформатика.

Контрольна робота складається з трьох завдань. Максимальна кількість балів за виконання кожного завдання складає 10 балів, про що здобувачі вищої освіти повідомляються заздалегідь. Також їм надається зразок типового варіанта контрольної роботи.

Загальна кількість балів, що може отримати здобувач за виконання контрольної роботи, складає 30 балів.

Кожне завдання контрольної роботи оцінюється, виходячи з наступних критеріїв:

- здобувач обґрунтовано надав правильну відповідь – завдання оцінюється максимальною кількістю балів;
- здобувач обґрунтовано надав відповідь, але при цьому допустив незначні неточності в наведенні теоретичних відомостей або помилку в логічних судженнях – кількість балів зменшується на 5%-10% за кожну таку помилку або неточність;
- здобувач, виконуючи завдання, допустив значні логічні, аналітичні або теоретичні помилки, але при цьому послідовність суджень є правильною – кількість балів зменшується на 45%-50%;
- розв'язок завдання не відповідає жодному з критеріїв, перерахованих вище, – завдання оцінюється в 0 балів.

Зразок типового варіанта контрольної роботи

1. Розкрийте сутність реалізації функції «контроль» в управлінській діяльності керівників закладів загальної середньої освіти. (10 балів)
2. Заклад повної загальної середньої освіти здійснює підготовку здобувачів за трьома рівнями освіти (початкова освіта, базова середня освіта та профільна (фізико-математична) середня освіта). Сформулювати для такого закладу освіти місію, візію та стратегічні й операційні цілі. (10 балів)
3. Скласти план проведення моніторингу рівня навчальних досягнень здобувачів освіти в ліцеї, в освітній процес якого впроваджено STEM-технології. (10 балів)

5. ПІДГОТОВКА ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Екзаменаційна робота проводиться за білетами, що складаються з чотирьох позицій – двох теоретичних питань, перелік яких надається здобувачам заздалегідь, та двох практичних завдань. В екзаменаційному білеті вказується максимальна кількість – 10 балів за кожне питання й завдання, які можна отримати у разі повної й обґрунтованої відповіді.

Відповіді на кожне теоретичне питання та практичне завдання екзаменаційної роботи оцінюються, виходячи з наступних критеріїв:

- здобувач обґрунтовано надав відповідь, але допустив незначну помилку або неточність під час формулювання теоретичних положень, власних суджень, логічних висловлень тощо – кількість балів зменшується на 10% за кожну таку помилку;
- здобувач допустив значну логічну, аналітичну або структурну помилку, але при цьому є правильна послідовність усіх кроків вирішення завдання – завдання оцінюється 50% балів;
- розв'язок завдання не відповідає жодному з критеріїв, перерахованих вище, – завдання оцінюється 0 балів.

Правильно виконана екзаменаційна робота оцінюється в 40 балів.

Наведемо перелік теоретичних екзаменаційних питань і зразок екзаменаційного білета.

Екзаменаційні питання

1. Система освіти в Україні: складники, рівні освіти, мета, принципи та функції.
2. Повна загальна середня освіта в Україні: типи закладів освіти, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти, рівні повної загальної середньої освіти, мета, компетентності та спрямування.
3. Структура закладу повної загальної середньої освіти.
4. Особливості управлінської діяльності закладу повної загальної середньої освіти.
5. Закономірності та принципи в управлінні закладу повної загальної середньої освіти.
6. Система освіти в деяких країнах Європи: порівняльний аналіз із національною системою освіти.

7. Організаційна структура закладу повної загальної середньої освіти: складові, принципи її розбудови. Приклад візуалізації організаційної структури закладу освіти.

8. Типи організаційної структури закладу повної загальної середньої освіти (лінійна, функціональна, проєктна, матрична). Позитивні та негативні наслідки побудови організаційної структури кожного типу.

9. Нова українська школа: мета, загальна формула, етапи та інструменти впровадження реформи.

10. STEM-підхід до організації освітнього процесу.

11. Реалізація компетентнісного підходу в Новій українській школі.

12. Метод кейсів в управлінні сучасного закладу освіти. Види кейсів та способи їх використання. Алгоритм створення кейсу.

13. Керівник закладу загальної середньої освіти: загальна характеристика, права та обов'язки.

14. Професійний стандарт керівника закладу загальної середньої освіти: загальні положення документа; трудові функції, загальні та професійні компетентності.

15. Менеджмент як технологія управління організацією. Об'єкт та суб'єкт вивчення менеджменту.

16. Основні види та функції менеджменту.

17. Педагогічний менеджмент – сучасна теорія управління закладом освіти.

18. Функції педагогічного менеджменту (цільові, змістові, організаційні та функції, що мають забезпечити цілісність управлінського циклу діяльності керівних та педагогічних кадрів закладу освіти).

19. Принципи педагогічного менеджменту.

20. Методи педагогічного менеджменту.

21. Класифікація законів управління.

22. Загальні закономірності в управлінській діяльності.

23. Форми управління закладами освіти в Україні.

24. Реалізація функції менеджменту «планування» в управлінській діяльності керівника закладу повної загальної середньої освіти.

25. Реалізація функції менеджменту «організація» в управлінській діяльності керівника закладу повної загальної середньої освіти.

26. Функція менеджменту «мотивація»: сутність, основні категорії та мотиваційні фактори.

27. Функція менеджменту «контроль»: сутність, методи, форми та етапи реалізації.

28. Поняття «методологія» в менеджменті освіти.

29. Стратегічне управління закладом освіти: основні поняття та принципи.

30. Розробка Стратегії розвитку закладу повної загальної середньої освіти: етапи роботи та зміст основних блоків документа.

31. SWOT-аналіз – сучасний інструмент стратегічного управління закладом освіти.

32. Суть та роль PEST-аналізу в стратегічному плануванні діяльності закладу освіти.

33. Соціальне управління: сутність категорії та її місце в управлінській діяльності керівника освітнього закладу.

34. Соціально-психологічний клімат у педагогічному колективі та його роль у життєдіяльності закладу освіти.

35. Академічна доброчесність – правова та етична норма освітнього середовища.

36. Самооцінка керівника закладу загальної середньої освіти: основні завдання, види та механізми формування.

37. Самоосвіта як індивідуальна траєкторія розвитку керівника закладу загальної середньої освіти.

38. Інновації в освітньому середовищі: сутність терміна та нормативно-правова база, що регламентує інноваційну діяльність.

39. Класифікація освітніх інновацій.

40. Критерії оцінювання результатів впровадження інновацій.

41. Інноваційний менеджмент в закладах освіти: сутність, основні поняття, зміст та функції.

42. Етапи впровадження інновації в закладі загальної середньої освіти.

43. Педагогічний експеримент: сутність, завдання, схема проведення, типи та характерні ознаки дослідження.

44. Система забезпечення якості освіти в Україні: поняття якості освіти, мета та складові системи.

45. Внутрішня система забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти: сутність, принципи розбудови та напрями.

46. Зовнішнє незалежне оцінювання як одна з форм оцінювання результатів навчання здобувачів.

47. Атестація та сертифікація педагогічних працівників.

48. Ліцензування освітньої діяльності та громадська акредитація закладу загальної середньої освіти.

49. Інституційний аудит як форма комплексної зовнішньої перевірки та оцінювання освітніх і управлінських процесів закладу загальної середньої освіти.

Зразок екзаменаційного білета

1. Типи організаційної структури закладу повної загальної середньої освіти (лінійна, функціональна, проєктна, матрична). Позитивні та негативні наслідки побудови організаційної структури кожного типу. (10 балів)

2. Самоосвіта як індивідуальна траєкторія розвитку керівника закладу загальної середньої освіти. (10 балів)

3. Провести SWOT-аналіз комунального підприємства «Харківський фізико-математичний науковий ліцей №27 Харківської міської ради» (10 балів)

4. Запропонувати рішення кейсу «Директор наукового ліцею, в якому здійснюється освітня діяльність за стандартами Нової української школи». (10 балів)

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О., Ліннік О. О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. 2-ге видання, перероб. і доп. Київ: Державна служба якості освіти, 2021. 350 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Abetka_dyrektora_2021_SQE_SURGe.pdf
2. Калініна Л.М., Коваленко Є.І. Стратегічне управління освітньою організацією: навчальний посібник. Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 2013. 104 с.
3. Лунячек В. Е. Педагогічний менеджмент: навчальний посібник. 2-ге вид., випр. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2015. 512 с.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 №1556-VII. Дата оновлення 28.05.2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
6. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 №40-IV. Дата оновлення 31.03.2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 №2145-VIII. Дата оновлення 02.07.2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
8. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 №463-IX. Дата оновлення 05.06.2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
9. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 №3715-VI. Дата оновлення 05.02.2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17#Text>
10. Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10.02.1998 №103/98-ВР. Дата оновлення 06.05.2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-vr#Text>
11. Професійний стандарт «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти». 2021. 40 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh.standartu.keriv.22.09.pdf>

12. Скібіцька Л.І., Скібіцький О.М. Менеджмент: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 416 с.

13. Уварова А. Організаційна структура школи: як ефективно управляти та взаємодіяти. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://prosvitcenter.org/organizaciyna-structura>

14. Уйсімбаєва Н. Самоосвітня діяльність керівника школи як умова формування його професійної компетентності // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2011. Випуск 101. С. 318-324. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/53036471.pdf>

15. Як розробити стратегію розвитку школи: план для директора. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://sqe.gov.ua/yak-rozrobiti-strategiyu-rozvitkushkol/#:~:text=Важливою%20частиною%20роботи%20директора%20як,розроблення%20Стратегії%20розвитку%20закладу%20освіти.>